

Lieta Nr. A43017613

SKA-461/2016

SPRIEDUMS

Rīgā 2016.gada 14.septembrī

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesnesis J.Neimanis

tiesnese V.Krūmiņa

tiesnese R.Vīduša

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc AS „Latvijas Gāze” un AS „Otto” pieteikuma par Konkurences padomes 2013.gada 1.oktobra lēmuma Nr.E02-48 atcelšanu, sakarā ar AS „Latvijas Gāze” kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 2.septembra spriedumu daļā.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja AS „Latvijas Gāze” kā vienīgais dabasgāzes mazumtirgotājs dabasgāzes apgādes sistēmā Latvijā atteica jauniem lietotājiem dabasgāzes piegādes līguma noslēgšanu, ja gazificētajā objektā iepriekšējam lietotājam ir parāds par piegādāto dabasgāzi. Kā priekšnoteikumu jauna dabasgāzes piegādes līguma noslēgšanai pieteicēja izvirzīja iepriekšējā lietotāja parāda segšanu vai iepriekšējā lietotāja parāda cedēšanu jaunajam lietotājam. Pieteicēja neslēdza jaunu dabasgāzes piegādes līgumu, kamēr iepriekšējā dabasgāzes lietotāja parāds netiek samaksāts.

[2] Vairāki patērētāji iesniedza sūdzības Konkurences padomē par pieteicējas rīcību. Konkurences padome ierosināja lietu. Ar Konkurences padomes 2013.gada 1.oktobra lēmumu Nr.E02-48 pieteicējas darbībās tika konstatēts Konkurences likuma 13.panta pirmajā daļā noteiktā aizlieguma pārkāpums, uzlikts naudas sods un uzlikts pienākums izbeigt netaisnīgo tirdzniecības noteikumu piemērošanu pret jauniem lietotājiem, pārtraucot sasaistīt dabasgāzes piegādes līgumu noslēgšanu un dabasgāzes piegādi ar iepriekšējā lietotāja parāda samaksu.

[3] Pieteicēja iesniedza pieteikumu par Konkurences padomes lēmuma atcelšanu daļā, kas skar tās tiesības. AS „Otto” iesniedza pieteikumu par Konkurences padomes lēmuma atcelšanu daļā, kas skar tās tiesības. Abu pieteikumu izskatīšana apvienota vienā lietā.

[4] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 2.septembra spriedumu pieteicējas un AS „Otto” pieteikums noraidīts. Tiesas spriedums daļā, ar kuru noraidīts pieteicējas pieteikums, pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Konkurences padome lietu ierosināja pareizi un izskatīja savas kompetences ietvaros. Pieteicēja nepamatoti uzskata, ka lietas izskatīšana nebija Konkurences padomes kompetencē un ka Konkurences padome ir pārņēmusi Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas funkcijas. Nav pamatots pieteicējas arguments, ka Konkurences padome īstenoja identisku interešu aizsardzību, ko jau nodrošina Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija saskaņā ar likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 9.panta pirmās daļas 1.punktu. Konkurences padome lietu ierosināja un izskatīja, pamatojoties uz Konkurences likuma normām. Pieteicēja nav objektīvi pamatojusi, kāpēc tai nebūtu jāievēro Konkurences likuma normas un kāpēc kompetentā iestāde – Konkurences padome – nebūtu tiesīga pārbaudīt konkurences tiesību pārkāpuma esību pieteicējas darbībās. Atbilstoši Konkurences likuma 5.panta pirmajai daļai un 6.panta pirmajai daļai Konkurences padomei ir deleģējums piemērot minēto likumu un uzraudzīt, kā tiek ievērots dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas aizliegums. Dominējošo stāvokli un tā izmantošanas ekspluatējošo raksturu Konkurences padome noteic saskaņā ar Konkurences likumu, nevis Civillikumu, Enerģētikas likumu vai likumu „Par dzīvojamo telpu īri”. Piemērojot Konkurences likuma 13.panta pirmo daļu, Konkurences padome pārbauda, vai tirgus dalībnieks atrodas dominējošā stāvoklī konkrētajā tirgū un vai tā rīcība un īstenotā prakse ir vai nav attaisnojama. Lēmumā pareizi konstatēts, ka pieteicējas parādu atgūšanas prakse

vērtējama pēc Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas, līdz ar to arī pamatoti vērtēts, vai parādu atgūšanas prakse uzskatāma par neattaisnojošu un ļaunprātīgu dominējošā stāvokļa izmantošanu. Dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma ekspluatējoša rīcība ir aizliegta pati par sevi un tieši norādīta Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punktā kā viens no dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas izpausmes veidiem. Pretēji pieteicējas uzskatam šādā gadījumā ietekme uz konkurenci jau tiek prezumēta un nav īpaši jāvērtē. Nav pamatots arī pieteicējas arguments par to, ka lieta prettiesiski ierosināta uz fizisko personu iesniegumu pamata. No lēmuma redzams, ka lieta daļā ierosināta sakarā ar juridisku personu iesniegumiem – par Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 3.punkta pārkāpumu, bet daļā – pēc Konkurences padomes iniciatīvas. Tas atbilst Konkurences likuma 22.panta 1. un 2.punktam. Atbilstoši Konkurences likuma 5.panta pirmajai daļai, 6.panta pirmajai daļai un 8.panta pirmajai daļai Konkurences padome pieņem lēmumus konkurences lietās un ir kompetenta iestāde lēmumu pieņemšanā par minētā likuma 13.panta pirmās daļas pārkāpumiem. Tas, ka pieteicēja ir regulētā sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja, uz to attiecas nozares likums „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” un tās darbību uzrauga arī Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, neatceļ un neierobežo Konkurences likuma piemērošanu. Pieteicēja ir tirgus dalībnieks Konkurences likuma izpratnē, un tai ir jāievēro dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas aizliegums.

[4.2] Lēmumā pareizi noteikts konkrētais tirgus – dabasgāzes mazumtirdzniecības tirgus lietotājiem pieteicējas dabasgāzes apgādes sistēmā Latvijas Republikas teritorijā. Dabasgāzes mazumtirdzniecību Latvijā veic pieteicēja. Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija ir izdevusi pieteicējai licenci dabasgāzes tirdzniecībai. Pieteicēja nodrošina dabasgāzes piegādi 442 000 klientiem Latvijā, bet apkures sezonā – no Inčukalna pazemes gāzes krātuves arī Igaunijai, Krievijas ziemeļrietumu daļai un Lietuvai. Lielākais dabasgāzes apjoms Latvijā tiek patērēts enerģētikā, ko 2011.gadā veidoja AS „Latvenergo” termoelektrocentrāles un siltumapgādes uzņēmumi – 67%, savukārt rūpniecībā dabasgāzi patērēja 14%, komunālie un komercuzņēmumi patērēja 11%, bet mājāsaimniecības patērējušas 8% no kopējā Latvijā patērētā dabasgāzes apjoma. Dabasgāzi lietotājam piegādā saskaņā ar pieteicējas un lietotāja noslēgtu līgumu par dabasgāzes piegādi. Dabasgāzes piegādes līgumu noslēdz, ievērojot Ministru kabineta 2008.gada 16.decembra noteikumus Nr.1048 „Dabasgāzes piegādes un lietošanas noteikumi”. Konkurences padome pareizi konstatējusi, ka konkrētās lietas ietvaros lietotājs ir fiziskā vai juridiskā persona, kas no pieteicējas pērk un savām vajadzībām patērē dabasgāzi vai lieto to energoapgādē vai cita veida komercdarbībā (Enerģētikas

likuma 1.panta 10.punkts). Savukārt iepriekšējais lietotājs ir klients, ar kuru pieteicēja nav izbeigusi dabasgāzes piegādes līgumu, bet jaunais lietotājs ir dabasgāzes piegādes klients, ar kuru tiek slēgts vai kuram pieteicēja atsaka noslēgt jaunu dabasgāzes piegādes līgumu. Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2003.gada 26.jūnija direktīvas Nr.2003/55/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu un par direktīvas Nr.98/30/EK atcelšanu 49.panta pirmās daļas 3.rindkopu atsevišķas šīs direktīvas normas neattiecas uz Latviju, Igauniju un Somiju līdz brīdim, kad jebkura no šīm dalībvalstīm tieši pievienojas jebkuras dalībvalsts, izņemot Igaunijas, Latvijas, Lietuvas un Somijas starpsavienotai dabasgāzes piegādes sistēmai. Izņēmums liecina, ka Latvijā dabasgāzes mazumtirdzniecības tirgus ir izolēts tirgus, un konkurence tajā var izveidoties tikai pēc dabasgāzes sistēmas starpsavienojuma izbūves. Starpsavienojumu izveidošana ar Eiropas dabasgāzes pārvades tīkliem prasa lielas investīcijas, tādēļ jaunu dabasgāzes tirgotāju ienākšana dabasgāzes tirgū pārskatāmā nākotnē ir ļoti apgrūtināta.

[4.3] Saskaņā ar Enerģētikas likuma 1.panta 3.punktā noteikto pieteicēja ir uzskatāma par energoapgādes komersantu. Par energoapgādi Enerģētikas likuma 1.panta 2.punkta izpratnē uzskatāma enerģētikas jomā veicama komercdarbība, kurai ir nepieciešama licence un kura ietver gāzes iepirkšanu, pārveidi, uzglabāšanu, pārvadi, sadali vai tirdzniecību. Ņemot vērā, ka pieteicēja ir vienīgais licencētais tirgus dalībnieks dabasgāzes tirdzniecībai, kas piegādā 100% no dabasgāzes patēriņa, ņemot vērā, ka Latvijas dabasgāzes mazumtirdzniecības tirgus ir izolēts, Konkurences padome pamatoti atzina, ka pieteicējai ir iespēja darboties neatkarīgi no konkurentiem, klientiem un patērētājiem. Lēmumā ir pareizi atzīts, ka pieteicēja atrodas dominējošā stāvoklī dabasgāzes mazumtirdzniecības pieteicējas dabasgāzes apgādes sistēmā Latvijas Republikas teritorijā. Pieteicēja šajā sakarā objektīvus pretargumentus nav izteikusi.

[4.4] Nav strīda par to, un Konkurences padomes iegūtie pierādījumi to apliecina, ka pieteicēja atsaka jauniem lietotājiem dabasgāzes piegādes līguma noslēgšanu, ja gazificētajā objektā iepriekšējam lietotājam ir parāds par piegādāto dabasgāzi. Kā priekšnoteikumu jauna dabasgāzes piegādes līguma noslēgšanai pieteicēja izvirza iepriekšēja lietotāja parāda segšanu. Vienlaicīgi pieteicēja piedāvā iespēju iepriekšējā lietotāja parādu cedēt jaunajam lietotājam. Pieteicēja neslēdz jaunu dabasgāzes piegādes līgumu, kamēr iepriekšējā dabasgāzes lietotāja parāds netiek samaksāts. Lēmumā konstatēts, ka pieteicēja virknē gadījumu bija atteikusies noslēgt līgumu un piegādāt dabasgāzi, jo gazificētajā objektā pastāvēja parāds. Pamatojoties uz personu iesniegumos sniegto informāciju, pieteicēja ir atteikusies noslēgt dabasgāzes piegādes līgumu un nodrošināt dabasgāzes piegādi tādos gadījumos kā: jaunajam

gazificētā objekta īpašniekam, ja gazificētais objekts ir iegādāts izolē, gazificētā objekta pārvaldniekam/apsaimniekotājam, pastāvot iepriekšējā gazificētā objekta īrnieka parādam, jaunajam gazificētā objekta īpašniekam, ja gazificētais objekts ir iegādāts uz pirkuma līguma pamata, gazificētā objekta jaunā īpašnieka īrniekam, pastāvot iepriekšējā īpašnieka parādam, gazificētā objekta jaunajam īrniekam, pastāvot iepriekšējā īrnieka parādam un gazificēta objekta īpašniekam, ja īrniekam ir izveidojies parāds par dabasgāzes piegādi. Izvērtējot personu iesniegumus, publiskās konsultācijas ietvaros saņemto informāciju, kā arī pieteicējas sniegto informāciju, Konkurences padome pareizi konstatējusi, ka:

1) pieteicēja jaunajiem lietotājiem izvirzījusi universālu noteikumu, ka pirms dabasgāzes līguma noslēgšanas ir jābūt samaksātam iepriekšējā lietotāja parādam par patērēto dabasgāzi;

2) lai uzreiz noslēgtu dabasgāzes piegādes līgumu, pieteicēja piedāvājusi jaunajiem lietotājiem noslēgt cesijas līgumu par iepriekšējo lietotāju parādiem un pirms līguma noslēgšanas pašiem samaksāt parādu;

3) pieteicēja atslēdza dabasgāzes piegādi pēc tam, kad jaunais lietotājs vērsās pie pieteicējas ar lūgumu noslēgt dabasgāzes piegādes līgumu;

4) pieteicēja ilgu laiku nav veikusi parādu piedziņu;

5) parādi ir veidojušies ilglaicīgi un/vai parādus veido vairāku iepriekšējo lietotāju parādi;

6) pieteicēja ir piedāvājusi cedēt likvidētu vai maksātnespējas procesā esošu komercsabiedrību parādus;

7) pieteicēja ir piedāvājusi cedēt arī parādsaistības dzīvojamās telpās, kur ir bijis konstatēts nelegāls pieslēgums pie dabasgāzes apgādes sistēmas.

No minētā Konkurences padome pareizi secinājusi, ka pieteicēja kā priekšnoteikumu jauna dabasgāzes piegādes līguma noslēgšanai ar jauno lietotāju izvirza iepriekšējā lietotāja parāda samaksu. Pieteicēja arī nav apstrīdējusi un ir apstiprinājusi parādu atgūšanas prakses universālu piemērošanu, kuru pieteicēja pastāvīgi un nemainīgi (sistemātiski) īstenojusi pret patērētājiem un tirgus dalībniekiem dažādās tautsaimniecības nozarēs kopš 2009.gada. Lēmumā pareizi atzīts, ka tas apliecina parādu atgūšanas prakses universālu piemērošanu attiecībā pret dabasgāzes lietotājiem kopumā.

Izvērtējot lietas apstākļus, par kuriem lietā nav strīda, Konkurences padome pareizi secināja, ka pieteicēja nav tiesīga atteikt noslēgt dabasgāzes piegādes līgumu un piegādāt dabasgāzi gazificētā objektā, pamatojoties uz likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 24.pantu, jaunajam lietotājam, kuram nav parādu par

dabaszgāzi, neatkarīgi no iepriekšējo lietotāju parādiem. Parādu piedziņa ir vēršama Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā pret lietotāju, kurš izveidojis parādu.

[4.5] Konkurences padome, lai noteiktu, vai parādu atgūšanas prakse ir netaisnīga Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punkta ietvaros, pamatoti pārbaudījusi, vai parādu atgūšana ir nepieciešama dabaszgāzes piegādes nodrošināšanai. Šajā sakarā Konkurences padome pareizi secinājusi, ka parādu atgūšanas mērķis ir saņemt samaksu par piegādāto dabaszgāzi. Pieteicēja, kā jebkurš tirgus dalībnieks, ir tiesīga prasīt parāda samaksu un atbilstošu atlīdzinājumu, kas saistīti par patērēto, bet laikā neapmaksāto dabaszgāzi, ja lietotājam ir izveidojies parāds par piegādāto dabaszgāzi. Pieteicēja nav ierobežota pārtraukt dabaszgāzes piegādi, ja lietotājs vairs nemaksā par patērēto dabaszgāzi un tam ir izveidojies parāds. Konkurences padome pareizi secinājusi, ka parādu par piegādāto dabaszgāzi atgūšanas mērķis ir aizsargāt pieteicējas komerciālās intereses un saskan ar nepieciešamību nodrošināt dabaszgāzes piegādi. Attiecībā par parādu atgūšanas prakses samērīgumu Konkurences padome pareizi pārbaudījusi, vai pieteicējas parādu atgūšanas prakse ir objektīvi piemērota un atbilstoša mērķa sasniegšanai, tas ir, vai pārkāpuma lietā konstatētajos gadījumos pieteicējai bija samērīgi atteikt atjaunot dabaszgāzes piegādi un atteikt noslēgt dabaszgāzes līgumu ar jauno lietotāju, pirms nav nomaksāts iepriekšējā lietotāja parāds gazificētajā objektā. Konkurences padome pareizi konstatējusi, ka pieteicēja faktiski uzspiež jaunajam lietotājam pienākumu nodrošināt iepriekšējā lietotāja parāda segšanu, tomēr iepriekšējā lietotāja saistību izpilde izriet no tā noslēgtā līguma. Pieteicējai nav pamata prasīt jaunā lietotāja atbildību par iepriekšējā lietotāja saistībām, jo par parādu atbild parādnieks. Lēmumā pareizi atzīts, ka saistības, kas izriet no iepriekšējā dabaszgāzes piegādes līguma, saista tikai iepriekšējo lietotāju un pieteicēju, jo tikai šīs puses ir izteikušas gribu noslēgt šo līgumu (Civillikuma 1427.pants). Līgums ir personu savstarpējs ar vienošanos pamatots gribas izteikums, kura mērķis ir nodibināt saistības (Civillikuma 1511.pants), un atbilstoši Civillikuma 1587.pantam tieši līdzējiem ir pienākums izpildīt ar līgumu nolīgto. Līdz ar to iepriekšējais dabaszgāzes piegādes līgums nevar uzlikt pienākumus vai radīt tiesiskās sekas citai personai – jaunajam lietotājam.

Par parādu samaksas nodrošināšanu no iepriekšējā lietotāja un parādu veidošanās priekšnoteikumu novēršanu ir atbildīga arī pieteicēja. Proti, ja pieteicējai nebūtu iespējas nodrošināt parāda iekasēšanu no jaunā lietotāja, proti, pieteicēja nebūtu dominējošā stāvoklī un jaunie lietotāji nebūtu atkarīgi no pieteicējas un varētu pirkt dabaszgāzi no citiem piegādātājiem, tad pieteicēja rūpīgāk vērtētu savu sadarbības partneru un klientu (lietotāju) finansiālās iespējas maksāt par dabaszgāzes piegādi, jo pastāvētu risks nesāņemt

samaksu par piegādāto dabasgāzi. Pieteicēja, tāpat kā jebkurš komersants konkurences apstākļos, būtu ieinteresēta patstāvīgi un laikus vērsies pret nemaksātājiem.

Atsakot slēgt dabasgāzes piegādes līgumus ar jaunajiem lietotājiem, pieteicēja atsakās no ienākumu gūšanas, ko sniegtu dabasgāzes tirdzniecība jaunajiem lietotājiem. Pieteicēja neuzsāk sadarbību ar jaunajiem lietotājiem, kuri vēlas saņemt dabasgāzi un maksāt par patērēto dabasgāzi, bet šāda rīcība nav samērīga parādu atgūšanas nodrošināšanai, jo nonāk pretrunā ar pieteicējas komerciālajām interesēm, ciešot zaudējumus dēļ neiegūtās samaksas par jaunajiem lietotājiem nepiegādāto dabasgāzi.

Pamatots ir arī secinājums, ka parādu atgūšanas prakses uzspiešanas fakts izpaužas arī, slēdzot cesijas līgumus, ar kuru pieteicēja cedē iepriekšējā lietotāja parādu jaunajam lietotājam apmaiņā pret iespēju noslēgt jaunu dabasgāzes piegādes līgumu. Pieteicēja, uzspiežot cesijas līguma noslēgšanu, pārliek uz jaunajiem lietotājiem parāda atgūšanas risku un nepamatoti liek uzņemties saistības, kuras nav objektīvi nepieciešamas dabasgāzes piegādes līguma noslēgšanai.

Konkurences padome pareizi vērtējusi, ka iepriekšējo parādu atgūšanas nodrošināšana no jaunajiem lietotājiem neizriet ne no likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 24.panta pirmās daļas, ne no Civillikuma regulējuma, ne no citām tiesību normām.

Šādos apstākļos Konkurences padome pareizi atzina, ka parādu atgūšanas prakse, nodrošinot parādu samaksu no jaunā lietotāja, pārkāpj normatīvo regulējumu un pārsniedz apjomu, kas objektīvi nepieciešams parādu atgūšanas mērķa sasniegšanai. Piemērotā parādu atgūšanas prakse nav samērīga parādu atgūšanas mērķa sasniegšanai.

Pilnībā pareizi ir Konkurences padomes secinājumi, ka parādu atgūšanas prakses piemērošanā daļā pret patērētājiem ietekme uz konkurenci nav jākonstatē, jo patērētāju tiesiskās intereses ar ekspluatējošu praksi tiek aizskartas tieši. Dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas aizliegums attiecas arī uz gadījumiem, kad netiek konstatēta ietekme uz konkurenci, ja tieši tiek skartas patērētāju intereses. No pārkāpuma konstatēšanas viedokļa ir pietiekami, ka dominējošā stāvoklī esošs tirgus dalībnieks izmanto savu stāvokli ar tādām metodēm, kuras tas brīvas konkurences apstākļos neizmanto un kuru izmantošanu raksturo objektīvā attaisnojuma trūkums. Pienākums atturēties no šādas rīcības izriet no dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma īpašās atbildības noteikt un piemērot taisnīgus tirdzniecības noteikumus. Konkurences padome pareizi norādījusi, ka līdz ar to nav obligāti katrā gadījumā konstatēt ļaunprātīgas izmantošanas ietekmi uz konkurenci. Pārkāpums izpaužas pašā ļaunprātīgas izmantošanas faktā, jo ir darbība, kas vērsta pret brīvu konkurenci.

Pareizs ir arī secinājums, ka pieteicējas parādu atgūšanas prakse negatīvi ietekmē arī komersantu konkurenci. Nepiegādājot dabasgāzi vai klientiem pārņemot un sedzot trešo personu parādsaistības pret pieteicēju, komersanti tiek nostādīti konkurences ziņā sliktākā situācijā nekā to konkurenti. Pieteicējas klienti, dabasgāzes neesības dēļ vai nespēdami segt pieteicējas īstenotās parādu atgūšanas prakses rezultātā radušās papildu izmaksas, var tikt izspiesti no konkrētā tirgus, kurā darbojas uzņēmums.

Pat ja uz dabasgāzes mazumtirdzniecību attiektos Līguma par Eiropas Savienības darbību 106.panta otrās daļas izņēmums, konkurences ierobežošana būtu attaisnojama tikai tik tālu, cik tā kavē pakalpojuma sniegšanu un ir nepieciešama, lai nodrošinātu pakalpojuma sniegšanu (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 2013.gada 28.februāra sprieduma lietā Nr.C-1/12 106.punktu*). Parādu atgūšanas prakses piemērošana, ekspluatējot lietotājus, pārsniedz konkurences ierobežojumu, kāds nepieciešams dabasgāzes mazumtirdzniecības pakalpojuma nodrošināšanai.

Pieteicēja piemēro pret dabasgāzes lietotājiem parādu atgūšanas praksi, kas ir ekspluatējoša prakse. Lēmumā pareizi norādīts, ka šādai praksei nav saistības ar konkurences līmeņa ierobežošana, konkurentu izslēgšanu no tirgus vai tirgus noslēgšanu. Dabasgāzes mazumtirdzniecības pakalpojuma sniegšanai pieteicējai bija atvēlēts viss Latvijas tirgus bez jebkādām tiesiskām vai faktiskām iespējam citiem konkurentiem konkurēt un tādējādi apdraudēt pieteicējas tirgus pozīciju.

Pareizi ir lēmuma secinājumi, ka neatkarīgi no tā, vai tirgus dalībnieka dominējošais stāvoklis izriet no tiesiskā regulējuma, piemēram, piešķirot ekskluzīvas tiesības, vai tirgus faktiskās situācijas, dominējošā tirgus dalībnieka klientu, konkurentu vai patērētāju ekspluatācija nav pieļaujama. Ja šāda prakse tiek konstatēta, tā vienīgi liecina par ļaunprātīgu tirgus varas izmantošanu, nevis par objektīvu nepieciešamību dabasgāzes pakalpojumu sniegšanas nodrošināšanai. Pieteicējas parādu atgūšanas prakse pārkāpj tiesisko regulējumu. Nav pieļaujams, ka jauno lietotāju pieprasījums noslēgt dabasgāzes piegādes līgumu kalpotu kā nodrošinājums iepriekšējo lietotāju parādu atgūšanai. Lēmumā pareizi atzīts, ka iepriekšējo lietotāju parādu piedziņa pieteicējai ir jāveic patstāvīgi, bez jauno lietotājus iesaistīšanas vai tiesību ierobežošanas.

Līdz ar to pamatots ir Konkurences padomes secinājums, ka pieteicējas parādu atgūšanas prakse pārkāpj konkurences ierobežošanas apjomu, kāds nepieciešams dabasgāzes piegādes līguma noslēgšanai un dabasgāzes mazumtirdzniecības nodrošināšanai. Šāda parādu atgūšanas prakse nav nepieciešamais konkurences ierobežojums, un tās piemērošana nav attaisnojama Līguma par Eiropas Savienības darbību 106.panta otrās daļas izpratnē.

Pieteicēja kopumā nepiekrīt Konkurences padomes tiesību normu interpretācijai un lēmuma motivācijai par pārkāpuma būtību, tomēr no tiesību viedokļa būtiskus un objektīvus, no tiesību normām izrietošus pretargumentus Konkurences padomes secinājumiem nav norādījusi.

[4.6] Konkurences padome secināja, ka atbilstoši Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punktam pieteicēja nepamatoti piemēroja parādu atgūšanas praksi pret: 1) jauno īpašnieku, ja pastāv iepriekšējā īpašnieka parāds, izņemot ja dabasgāzes piegādes līgums tiek pārslēgts viena tirgus dalībnieka vai vienas mājsaimniecības ietvaros; 2) jauno īpašnieku, ja parāds pastāv īrniekam, kurš ir bijis tikai iepriekšējā īpašnieka īrnieks; 3) īpašnieku, ja parāds pastāv nomniekam; 4) īrnieku, ja parāds pastāv iepriekšējam īpašniekam vai īrniekam, kurš ir bijis tikai iepriekšējā īpašnieka īrnieks; 5) nomnieku, ja parāds pastāv iepriekšējam īpašniekam vai iepriekšējā vai esošā īpašnieka nomniekam. Šie secinājumi ir pamatoti. Visos minētajos gadījumos ir konstatējams Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punktā paredzētais pārkāpums. Minētajās situācijās dominējošā stāvoklī esošā komersanta parādu atgūšanas prakses piemērošana pret lietotājiem nav nepieciešama un samērīga, un tā ir netaisnīga.

Nav saskatāms pamats atbildību par parāda atmaksu uzlikt jaunajam īpašniekam, pat ja jaunais īpašnieks ir iepriekšējā īpašnieka hipotekārā aizdevuma izsniedzējs. Nav nozīmes arī veidam, kādā jaunais īpašnieks īpašumu ir ieguvis, konkrētajā gadījumā saskaņā ar pieteicējas iebildēm – ka tas iegūts izsolē lietotāja maksātspējas gadījumos. Pamatota ir Konkurences padomes norāde, ka nav pamata pieteicēju nostādīt privileģētā statusā attiecībā pret citiem kreditoriem parādu atgūšanā. Pieteicējai jāizmanto tādi paši parādu piedziņas līdzekļi, kādi pieejami citiem kreditoriem, un tai jāuzņemas tāds pats risks kā jebkuram citam komersantam parādnieka maksātspējas gadījumā. Arī gadījumos, kad fiziskajai vai juridiskajai personai par saistību neizpildi vai maksātspējas rezultātā tiek atsavināts gazificētais objekts, pieteicējai ir tiesības vērsties pie maksātspējas administratora un pieteikt kreditora prasījumu parādsaistību apjomā. Konkurences padome pareizi atzinusi, ka kreditoru tiesību aizsardzības mehānismi maksātspējas procesā ir risināmi ar normatīvajiem aktiem, nevis ar ekspluatējošu rīcību, kas nav pieļaujama dominējošam uzņēmumam.

Attiecībā uz īpašnieku un nomnieku, kuram izveidojies parāds, Konkurences padome pareizi norādījusi, ka īpašnieka atbildība par tam piederošā gazificētā objekta lietotāju parādiem sakarā ar lietotāju noslēgtiem dabasgāzes piegādes līgumiem nav absolūta. Šādā gadījumā nav normatīvā regulējuma, no kura izrietētu īpašnieka līdzatbildība par nomniekam piegādāto dabasgāzi un par lietotāja norēķināšanos par to.

Tādējādi parādu atgūšanas prakses piemērošana īpašniekam par nomnieka parādu ir netaisnīga Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punkta izpratnē.

Konkurences padome ir pareizi novērtējusi tiesiskos apstākļus arī pārējos gadījumos (lēmuma 3.7.4.–3.7.6.apakšpunkts), vienlaikus pareizi norādot, ka gadījumu uzskaitījums un izrietoši arī izvērtējums nav un nevar būt izsmeļošs. Konkrētās lietas ietvaros Konkurences padome ir izvērtējusi izplatītākās faktiskās situācijas. Faktisko apstākļu novērtēšana pārkāpuma novēršanai un Konkurences likuma 13.panta pirmajā daļā noteikto aizliegumu ievērošanai ir jebkura dominējošā stāvoklī esoša tirgus dalībnieka patstāvīgs pienākums. Līdz ar to pieteicējai katrā situācijā pašai jānovērtē faktiskie un tiesiskie apstākļi, un tā nevar paļauties, ka tāpēc, ka kāds gadījums lēmumā nav aplūkots, tas ir atzīts par tiesisku parādu atgūšanas prakses piemērošanu.

[4.7] Pieteicēja norādījusi, ka pirms lēmuma pieņemšanas Konkurences padome vairākkārt neatzina savu kompetenci izvērtēt dabasgāzes piegādes nosacījuma tiesiskumu, kas bija saistīts ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas speciālo kompetenci attiecīgā strīda izvērtēšanā. Pieteicēja atsaukusies uz Konkurences padomes 2011.gada 21.jūnija vēstuli, no kuras pieteicēja secinājusi, ka, lai gan no patērētājiem bija saņemtas vairākas sūdzības, Konkurences padome saskaņā ar Konkurences likumu nav ierosinājusi lietu uz fizisko personu, kas nav tirgus dalībnieki, iesniegumu pamata, jo konstatējusi, ka pieteicējas darbības rezultātā nav bijusi ietekmēta konkurence. Pieteicēja izteikusi arī argumentu, ka tiesiskās paļāvības princips pilnībā izslēdz pieteicējas vainu, jo tā varējusi paļauties ne tikai uz Konkurences padomes, bet arī Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas un Patērētāju tiesību aizsardzības centra radīto paļāvību, ilgstoši izvērtējot un atzīstot pieteicējas dabasgāzes piegādes nosacījumu par tiesisku. Pieteicēja atsaukusies uz to, ka no valsts pārvaldes vienotības principa izriet tas, ka iestādēm ir saistošs pienākums ņemt vērā citas valsts pārvaldes iestādes dotos solījumus, it īpaši Konkurences padomei, kuras piemērotās sankcijas ir pielīdzināmas kriminālatbildībai.

Konkurences padome lietu ir izskatījusi un izvērtējusi savas kompetences ietvaros, un šajos jautājumos citu iestāžu viedoklis Konkurences padomei nebija saistošs.

[4.8] Pieteicēja atsaukusies uz Eiropas Savienības konkurences tiesību atziņām, ka iestādei ir jāierobežo tās pilnvaras tādā veidā, lai nebūtu iespējama tiesību normu adresātam „pārsteidzošu” lēmumu pieņemšana, tostarp nosakot sankcijas situācijā, kad tiesību adresāts to objektīvi nevarēja paredzēt; pat ja konkurenci uzraugošā iestāde konstatē iespējamu konkurences tiesību aizskārums, kas iepriekš uzskatīts par tiesisku darbību, gadījumos, kad privātpersonai ir pastāvējusi tiesiskā paļāvība, izvērtējamā komersanta darbība ir nevis sodāma, bet gan atzīstama par tiesisku visā laika posmā.

Izskatāmajā gadījumā nav konstatējama pieteicējas aizsargājama tiesiskā paļāvība. Pieteicējai, atrodoties dominējošā stāvoklī konkrētajā tirgū, piemērotā prakse parādu atgūšanā ir pretēja Latvijas tiesiskajam regulējumam, līdz ar to pieteicējai nebija no tiesību normām izrietoša vai citādā veidā attaisnojama pamata paļauties, ka par prettiesisku darbību tai neiestāsies tiesiskās sekas. Līdz ar to lēmuma pieņemšana nevar tikt atzīta par pieteicēju „pārsteidzošu”.

Apstāklim, ka Konkurences padome patērētājiem ir sniegusi vairākas atbildes, neierosinot izpēti lietu, pat atsevišķos gadījumos norādot, ka pieteicējas rīcība ir vērtējama kā tāda, kas vērsta uz savu tiesisko interešu aizsardzību un ka izvirzītajai prasībai par iepriekšējā parāda samaksu nav saskatāms mērķis, kas būtu vērsts uz konkurences kavēšanu vai ierobežošanu (*sk., piemēram, Konkurences padomes 2011.gada 10.februāra vēstuli fiziskajai personai Nr.377, lietas 1.sējuma 95.–96.lapa*), izskatāmajā lietā nav izšķirošas nozīmes. Konkurences padome ir pareizi norādījusi, ka tā katrā konkrētā gadījumā izvērtē, vai ir pietiekams pamats rosināt pārkāpuma lietu un vai tas ir atbilstošākais līdzeklis konkrētā strīda risināšanā. Kā redzams no lēmuma pamatojuma, ne visās aplūkotajās situācijās Konkurences padome lēmumā ir atzinusi Konkurences likuma 13.panta pirmajā daļā noteiktā aizlieguma pārkāpumu pieteicējas darbībās attiecībā pret jaunajiem lietotājiem. Turklāt, ja ir tikai atsevišķi strīda gadījumi pieteicējas un lietotāja starpā, tad Konkurences padome var apsvērt, vai šādu atsevišķu strīdu lietderīgāk nav atrisināt, piemēram, strīdā iesaistītajām personām savstarpēji vienojoties.

[4.9] Lietā nav pieļauta dubultā apsūdzēšana, t.i., veikta lietas atkārtota izmeklēšana, jo Konkurences padomei un citām iestādēm ir atšķirīga kompetence.

[4.10] Pieteicēja tikusi pienācīgi uzklausīta pirms lēmuma pieņemšanas. Pieteicējas iebildumu papildu nenoformēšana kādā noteiktā veidā vispārīgi neietekmē lēmuma tiesiskumu kopumā. Tas, ka Konkurences padome pirms lēmuma pieņemšanas nebija norādījusi uz visām aplūkotajām situācijām, neietekmē lēmuma saturu. Lēmumā citstarp pamatoti tika norādīts, ka Konkurences padome nevar izvērtēt un nav izvērtējusi visas iespējamās situācijas un pieteicējai pašai pirms katra piegādes līguma apspriešanas ar lietotāju ir jānovērtē faktiskie un tiesiskie apstākļi.

[4.11] Lēmuma pieņemšanā piedalījās amatpersona, par kuras objektivitāti nepastāv pamatotas šaubas. Konkurences padomes priekšsēdētājam sniedzot sabiedrībai ziņas par iestādes lietvedībā esošu lietu, ciktāl sniegtās ziņas neietver ierobežotas pieejamības informāciju, iekļaujas labas pārvaldības principa ietvaros. Tas, par kādu pārkāpumu lieta ir ierosināta, nav ierobežotas pieejamības informācija. Pieteicēja nav

objektīvi pamatojusi, ka Konkurences padomes amatpersona ir publiski prezumējusi pieteicējas vainu pirms lēmuma pieņemšanas. Savukārt lietas ierosināšana pati par sevi norāda uz to, ka iestādei pastāv pamatotas šaubas par pārkāpumu. Kompetentās iestādes faktu norādīšana sabiedrībai par ierosinātu lietu pati par sevi nav uzskatāma par nepieļaujamu. Arī tiesību normu ietvaros iestādes veiktās procesuālās darbības lietas izskatīšanā, tostarp lietas dalībnieku uzklaušīšana un tiesību izskaidrošana, nav objektīvs pamats uzskatam, ka Konkurences padome ir bijusi ieinteresēta lietas iznākumā, tostarp Konkurences padomes paskaidrotais, kādos gadījumos lieta var tikt izbeigta.

[4.12] Lēmums par pieteicējai piemēroto naudas sodu pieņemts, ievērojot Konkurences likuma 14.pantā un Ministru kabineta 2008.gada 29.septembra noteikumos Nr.796 „Kārtība, kādā nosakāms naudas sods par Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā un 13.pantā paredzētajiem pārkāpumiem” (turpmāk – noteikumi Nr.796) noteikto kārtību kopsakarā ar Administratīvā procesa likuma 66.panta pirmajā daļā noteiktajiem lēmuma satura noteikšanas pamatprincipiem un samērīguma principu. Lēmumā pareizi piemērots Konkurences likuma 14.panta otrās daļas 1.punkts, saskaņā ar kuru Konkurences padome ir tiesīga piemērot tirgus dalībniekiem naudas sodu par šā likuma 13.panta pirmajā daļā minēto pārkāpumu līdz 5 procentiem no pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma, bet ne mazāk kā 250 latu katram. Pamatojoties uz noteikumu Nr.796 3.punktu, lēmumā pamatoti pieteicējai naudas sods aprēķināts no pieteicējas 2012.gada neto apgrozījuma. Padome, nosakot naudas soda apmēru, atbilstoši Noteikumu Nr.796 13., 15.–20.punktam, kā arī 23.punktam pamatoti ņēma vērā pārkāpuma smagumu un veidu (pēc pārkāpuma veida dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana ir smags pārkāpums), ilgumu, pārkāpuma radītās vai iespējamās sekas, tirgus dalībnieka lomu pārkāpumā. Konkurences padome pamatoti ņēma vērā to, ka pieteicēja bija vienīgais dabasgāzes piegādātājs Latvijā ar 100% tirgus daļu dabasgāzes mazumtirdzniecības tirgū un ka pieteicējas īstenotā parādu atgūšanas prakse no 2009.gada rada konkurences kavēšanu vairākos konkrētajos tirgos un potenciāli var ietekmēt konkurenci ikvienā konkrētajā tirgū, kurā tiek izmantota pieteicējas piegādātā dabasgāze. Pieteicēja ir bijusi pārkāpuma iniciators un tai ir bijusi aktīva loma pārkāpuma izdarīšanā, jo pieteicēja patstāvīgi ieviesa parādu atgūšanas praksi un piemēroja to attiecībā pret dabasgāzes lietotājiem. Šādos apstākļos pieteicējai lēmumā pareizi noteikts naudas sods 0,75% apmērā no pieteicējas 2012.gada neto apgrozījuma.

Naudas sods, ņemot vērā pārkāpuma ilgumu, arī pareizi saskaņā ar noteikumu Nr.796 19.2.apakšpunktu noteikts līdz 0,5% no pieteicējas pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma; tā kā pieteicējas izdarītais pārkāpums ilga no 2009.gada 30.oktobra līdz

lēmuma pieņemšanas brīdīm (pārkāpums ildzis vairāk nekā gadu, bet nepārsniedzot piecus gadus), tad Konkurences padomes rīcības brīvības ietvaros naudas sods pieteicējai lēmumā noteikts tiesiski – 0,35% apmērā no pieteicējas 2012.gada neto apgrozījuma.

Kopējais naudas sods pieteicējai noteikts atbilstoši noteikumu Nr.796 18. un 19.punktam 1,1% apmērā no pieteicējas neto apgrozījuma 2012.gadā. Atbilstoši 17.punktam kopējais naudas soda apmērs aprēķināts, summējot saskaņā ar minēto noteikumu 18. un 19.punktu noteiktos naudas sodus.

Lietā nav konstatējami atbildību pastiprinošie apstākļi.

Konkurences padome pamatoti nav atzinusi par atbildību mīkstinošu apstākli to, ka pieteicēja pēc Konkurences padomes paziņojuma izvērtēšanas būtu gatava diskutēt par taisnīgu, ekonomiski pamatotu un optimālu risinājumu pārkāpuma izbeigšanai, jo ar to nav iespējams novērst jau izdarītos pārkāpumus. Vērtējot to, kā pieteicēja ir sadarbojusies ar Konkurences padomi, lēmumā pamatoti secināts, ka pieteicēja ir sniegusi tikai tādu informāciju, kuru Konkurences padome izpētes lietas gaitā ir pieprasījusi sniegt un kuras sniegšana ir pieteicējas pienākums. Tādējādi minētais pieteicējas apsvērums arī pamatoti nav atzīts par atbildību mīkstinošu apstākli. Konkurences padome arī pamatoti noraidījusi pieteicējas argumentu, ka tās atbildību mīkstinošs apstāklis ir Konkurences padomes piemērošanas prakses par līdzīgiem gadījumiem neesība. Konkurences padome pēc būtības pareizi norādījusi, ka pieteicējai vajadzēja apzināties tās parādu atgūšanas prakses neatbilstību Konkurences likuma prasībām. Šādos apstākļos kopējā naudas soda apmēra samazināšanai nebija pamata, šāds pamats nebija arī saskaņā ar noteikumu Nr.796 23.2.apakšpunktu, jo 2012.gada neto apgrozījums tirgū, kurā noticis pārkāpums, pārsniedza 10% no pieteicējas 2012.gada neto apgrozījuma.

Konkurences padome atzinusi, ka pieteicējas sodīšanas mērķi par izdarīto pārkāpumu konkrētajā gadījumā var sasniegt ar mazāka naudas soda piemērošanu. Par naudas soda samazināšanas apsvērumiem pieteikumā iebildumi nav izteikti, tāpēc tiesa tos nepārvērtēja.

[4.13] Pieteicējai uzliktais tiesiskais pienākums izbeigt netaisnīgo tirdzniecības noteikumu piemērošanu pret jauniem lietotājiem, pārtraucot sasaistīt dabasgāzes piegādes līgumu noslēgšanu un dabasgāzes piegādi ar iepriekšējā lietotāja parāda samaksu, atbilst Konkurences likuma 14.panta pirmajai daļai. Lēmumā pareizi norādīts, ka, ņemot vērā, ka dabasgāzes mazumtirdzniecības tirgus konkurences līmenis liecina, ka jaunu tirgus dalībnieku ienākšana pārskatāmā nākotnē ir ļoti apgrūtināta un maz ticama, tad Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas ietvaros piemēroto ekspluatējošo praksi nav iespējams novērst potenciālās konkurences spiediena rezultātā. Korekcija veicama,

uzliekot pieteicējai tiesisko pienākumu izbeigt pārkāpumu, pārtraucot parādu atgūšanas prakses universālu piemērošanu. Tādējādi pieteicējai pamatoti uzlikts pienākums izbeigt netaisnīgo tirdzniecības noteikumu piemērošanu pret jauniem lietotājiem, pārtraucot sasaistīt dabasgāzes piegādes līgumu noslēgšanu un dabasgāzes piegādi ar iepriekšējā lietotāja parāda samaksu.

[5] Pieteicēja iesniedza kasācijas sūdzību par tiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīts pieteicējas pieteikums. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa nepiemēroja un/vai nepareizi piemēroja Administratīvā procesa likuma 8.pantu, 51.pantu un 74.panta pirmās daļas 2.punktu, likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 7.panta pirmo daļu un 32.panta pirmo daļu, Enerģētikas likuma 88.pantu, Konkurences likuma 2.pantu un 6.panta pirmās daļas 1.punktu un tiesību normu saprātīgas piemērošanas principu, atzīstot, ka Konkurences padome bija tiesīga izvērtēt pieteicējas ieviestos gāzes piegādes nosacījumus, lai gan Konkurences padomei nebija šādas kompetences.

[5.2] Tiesa nepamatoti atteicās piemērot Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.panta otro daļu, Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92.pantu, Administratīvā procesa likuma 14.¹pantu, jo tiesa atstāja spēkā lēmumu, neraugoties uz to, ka tā pieņemšanā piedalījās Konkurences padomes priekšsēdētāja, par kuras objektivitāti pastāvēja pamatotas šaubas un kura pārkāpa pieteicējas nevainīguma prezumpciju, jo mēnesi pirms lēmuma pieņemšanas atzina pieteicēju par vainojamu, un ka Konkurences padome pārkāpa pieteicējas tiesības tapt uzklusītai attiecībā uz nomnieka gadījumiem.

[5.3] Tiesa nepareizi piemēroja Konkurences likuma 13.panta pirmo daļu un tā pirmās daļas 4.punktu un nepamatoti nepiemēroja vienlīdzības principu. Saskaņā ar Konkurences padomes praksi atteikums piedāvāt pakalpojumus nekustamā īpašuma jaunajam lietotājam, kamēr netiks apmaksāts nekustamā īpašuma iepriekšējā lietotāja parāds, nav dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, un jebkurā gadījumā saskaņā ar Eiropas Savienības un Latvijas konkurences tiesību judikatūru gāzes piegādes nosacījums nav uzskatāms par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu tādēļ, ka pieteicējas rīcība nav netaisnīga vai ekspluatējoša un ir jebkurā gadījumā attaisnojama.

[5.4] Attiecībā uz gāzes piegādes nosacījuma piemērošanu nomnieka un krāpšanas gadījumos tiesa nepareizi piemēroja Konkurences likuma 13.panta pirmo daļu

un tās 4.punktu un Civillikuma 1.pantu, jo šādos gadījumos rīcība jo īpaši nav uzskatāma par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu.

[5.5] Tiesa nevērtēja pierādījumus par to, ka dabasgāzes objektu jaunie lietotāji pirms to iegādes vai iznomāšanas zināja par iepriekšējā lietotāja parādu.

[5.6] Tiesa nepiemēroja Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7.pantu, lai gan tas bija jāpiemēro. Proti, tiesa apstiprināja kriminālsodu par rīcību, kas tās izdarīšanas brīdī netika uzskatīta par Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas pārkāpumu.

[5.7] Tiesa nepamatoti atteicās atzīt divkāršas apsūdzēšanas aizliegumu (*ne bis in idem*) un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7.protokola 4.panta pārkāpumu, kas izpaudās kā pieteicējas sodīšana par rīcību, kas pirms lēmuma pieņemšanas gandrīz 100 lietās tika izmeklēta un atzīta par tiesisku. Tiesa nevērtēja pieteicējas iesniegtos pierādījumus par citu iestāžu praksi jautājumā par gāzes piegādes nosacījumu tiesiskumu, pārkāpjot Administratīvā procesa likuma 154.pantu.

[5.8] Tiesa nepiemēroja labas pārvaldības principu, valsts pārvaldes vienotības principu un Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta piekto daļu, kuri aizliedza Konkurences padomei izvērtēt gāzes piegādes nosacījumu pēc tam, kad Konkurences padome pati bija jau vairākkārt atzinusi, ka tai nav kompetences izvērtēt gāzes piegādes nosacījumu, un kad Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija vairāk nekā 80 lietās saskaņā ar Konkurences padomes un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas sadarbības līgumu bija izvērtējusi un atzinusi gāzes piegādes nosacījumu par tiesisku.

[5.9] Tiesa nepamatoti nepiemēroja Satversmes 1., 92. un 105.pantu, Līguma par Eiropas Savienības darbību 102.pantu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartu, jo Konkurences padomes piemērotā soda apmērs pārkāpj tiesiskās paļāvības, samērīguma, tiesiskās noteiktības un vienlīdzības principu un tiesības uz īpašumu. Tiesiskās paļāvības princips nepieļauj soda piemērošanu, jo gan Konkurences padome, gan Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, gan Patērētāju tiesību aizsardzības centrs vairākkārt izmeklēja un konsekvēnti atzina, ka gāzes piegādes nosacījums ir tiesisks. Samērīguma un vienlīdzības principi, tiesības uz īpašumu un Eiropas Savienības tiesības nepieļāva soda aprēķināšanu no pieteicējas kopējā apgrozījuma. Tiesiskās noteiktības princips nepieļāva soda piemērošanu, jo ne Konkurences padome, ne Eiropas Komisija, ne Eiropas Savienības tiesas nekad par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu nav atzinušas rīcību, kas būtu kaut mazākā mērā pielīdzināma gāzes piegādes nosacījumam. Vienlīdzības princips nepieļāva tik liela soda piemērošanu, jo citās lietās par daudz smagākiem dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas pārkāpumiem sods sākotnēji

ir aprēķināts mazāk nekā 0,75% apmērā no tirgus dalībnieka kopējā apgrozījuma un pieteicēja lietas izpētes laikā izteica apņemšanos pārtraukt piemērot gāzes piegādes nosacījumu, kas ir bijis par iemeslu soda samazināšanai citās lietās. Sods aprēķināts nepareizi attiecībā uz rūpnieciskajiem uzņēmumiem, pret kuriem nav konstatēta gāzes piegādes nosacījumu piemērošana. Sods neatspoguļo to, ka gāzes piegādes nosacījums bija pieļaujams saskaņā ar speciālo regulējumu.

[5.10] Tiesa atteicās vērtēt pieteicējas uz vairākiem desmitiem lapu izklāstītos faktus, argumentus un judikatūru par nesamērīgi lielo kriminālsodu, norādot, ka „[p]ar naudas soda samazināšanas apsvērumiem pieteikumā iebildumi nav izteikti, tāpēc apgabaltiesa tos nepārvērtē”, lai gan sprieduma konstatējošā daļā tā šos iebildumus norādījusi.

[5.11] Tiesa spriedumā nav vērtējusi pieteicējas argumentus par naudas soda aprēķināšanas metodes neatbilstību Satversmei.

[5.12] Tiesa sprieduma tekstu pamatā veidojusi no pārsūdzētā lēmuma teksta, neveicot lēmuma pilnīgu pārbaudi. Tas pārkāpj Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.panta pirmo daļu, Satversmes 92.pantu, Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu un trešās daļas 1.punktu, 154.panta pirmo un trešo daļu.

[5.13] Tiesa pieļāva vairākus citus procesuālos pārkāpumus, kuri varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas, tostarp sastādot spriedumu divus mēnešus un sešas dienas pēc likuma noteiktā termiņa un atsakoties pievienot D.Rezevskas atzinumu kā pierādījumu lietā, kā rezultātā pieteicējai nav informācijas par šā atzinuma oriģināla atrašanās vietu, jo pieteicējai pieejamajos tiesas materiālos tas nav atrodams.

[6] Konkurences padome paskaidrojumā lūdz kasācijas sūdzību noraidīt, pamatojot savu viedokli ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Noteikumi Nr.796, kas noteic naudas soda aprēķinu no tirgus dalībnieka kopējā apgrozījuma, ir atbilstoši Eiropas Komisijas paziņojumam „Pamatnostādnes sodanaudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot regulas Nr.17 15.panta 2.punktu un EOTK Līguma 65.panta 5.punktu”, kas publicēts 1998.gada 14.janvāra „Eiropas Kopienu Oficiālajā Vēstnesī”. Komisijas pamatnostādnes naudas soda noteikšanai atzītas par tiesiskām ar Eiropas Savienības Tiesas 2005.gada 28.jūnija sprieduma lietā Nr.C-189/02 P 252. un 253.punktu. Neskatoties uz to, noteikumi Nr.796 sasniedz samērīgāku soda rezultātu, jo katrs atbildības kritērijs tiek individualizēts konkrētā lietā. Noteikumu Nr.796 23.2.apakšpunkts arī paredz ievērot tirgus dalībnieka apgrozījumu tirgū, kurā

noticis pārkāpums, un naudas sodu var samazināt, ja pastāv ievērojama atšķirība starp tirgus dalībnieka kopējo apgrozījumu un pārkāpumā iesaistīto preču vai pakalpojumu pārdotajiem apjomiem. Turklāt katra dalībvalsts naudas soda noteikšanas procesu regulē patstāvīgi (*sk. Komisijas 2002.gada 16.decembra regulas Nr.1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā, 5.pantu*).

[6.2] Pieteicējas arguments, ka Konkurences padome piemēroja vēsturiski lielāko naudas sodu, nav pamatots, jo Konkurences padome piemēroja naudas sodu, kura apmērs individualizēts zem atbildības minimālās robežas.

[6.3] Augstākā tiesa jau iepriekš atzinusi, ka Konkurences padomes iepriekšējā lēmumu prakse nav juridisks ietvars naudas sodiem tirgus dalībnieku darbības pārkāpumos. Tā nav aizsargājama interese, un lēmumi citās lietās var kalpot vienīgi nediskriminācijas principa ievērošanai. Tomēr Konkurences padome ievēroja, ka Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija daļēji bija pieļāvusi lietā aplūkojamo parādu atgūšanas praksi, tādēļ samazināja pieteicējai piemērojamo naudas sodu. Vienlaikus katra iestāde vērtē tirgus dalībnieka rīcību tirgū no atšķirīgu interešu skatupunkta, tādēļ arī šo rīcību var novērtēt atšķirīgi.

[6.4] Naudas sods ir administratīva rakstura, un tā izvērtēšanas process – administratīvais process, kas nav aizvietojams ar kriminālprocesu.

[6.5] Dominējošā stāvoklī esoša tirgus dalībnieka ekspluatējoša rīcība ir aizliegta pati par sevi un nav īpaši jāvērtē ietekme uz konkurenci vai konkrēta pieteicējas klienta konkurētspēju.

[6.6] Pieteicējai nav pamata atsaukties uz tiesiskās paļāvības principa pārkāpumu, jo nebija šādu tiesiskās paļāvības rašanās pamatu.

[6.7] Pieteicējai nav pamata atsaukties uz dubultās sodīšanas aizlieguma principa pārkāpumu, jo neīstenojas tā piemērošanas nosacījumi.

Motīvu daļa

I

[7] Konkurences likuma 6.panta pirmās daļas 1.punkts tiešā tekstā noteic Konkurences padomes kompetenci uzraudzīt, vai tirgus dalībnieks neizmanto dominējošo stāvokli ļaunprātīgi. Konkurences padome ir vienīgā kompetentā iestāde valsts pārvaldes iestāžu sistēmā, kurai piekrīt tirgus uzraudzība, nodrošinot brīvas konkurence principu ievērošanu, jebkurā tautsaimniecības nozarē. Apstākļi, ka konkrētas tautsaimniecības

nozares, piemēram enerģētikas, vispārīga uzraudzība, vai kāds no tirgus dalībnieka darbības aspektiem, piemēram, pakalpojuma kvalitāte vai pakalpojuma tarifa atbilstība ekonomiski pamatotām izmaksām, arī nodots citu valsts pārvaldes iestāžu kompetencē, nekādi nesašaurina Konkurences padomes kompetenci, jo katra valsts pārvaldes iestāde savu kompetenci īsteno savā jomā. Konkurences padomes kompetence nedublējas nedz ar Patērētāju tiesību aizsardzības centra, nedz Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas kompetenci, lai arī visas šīs valsts pārvaldes iestādes uzrauga komersantu darbību un tās izpausmes tirgū.

Saskaņā ar likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 7.panta pirmo daļu, 9.panta pirmo daļu Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija raugās, lai regulējamie sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji ievērotu likumu „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” un citus regulējamo nozaru speciālos normatīvos aktus, t.i., lai sabiedrībai būtu iespēja saņemt nepārtrauktus, drošus un kvalitatīvus sabiedriskos pakalpojumus, kuru tarifi atbilst ekonomiski pamatotām izmaksām. Tādēļ komisijai ir piešķirta kompetence noteikt tarifus un uzraudzīt sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu. Sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas uzraudzība nav jāsaprot kā konkurences uzraugošās iestādes kompetences pārņemšana, bet gan uzraudzība pār sabiedrisko pakalpojumu atbilstību licences nosacījumiem, vispārējās atļaujas noteikumiem, noteiktām kvalitātes prasībām, tehniskajiem noteikumiem, standartiem, kā arī līgumu noteikumiem. Komisijas funkcija ir arī sekmēt ekonomiski pamatotu konkurenci regulējamās nozarēs, taču arī tas nav jāsaprot burtiski kā konkurences uzraugošās iestādes kompetences pārņemšana. Konkurences sekmēšana izpaužas ar komisijas neitrālu darbību un vienlīdzīgu attieksmi tirgus dalībnieku licencēšanā, tarifu noteikšanā un citu aspektu izlemšanā.

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs raugās, lai tirgos tiktu nodrošināta patērētāju tiesību un interešu aizsardzība. Ievērojot, ka šāda uzraudzība ir uzticēta arī citām valsts pārvaldes iestādēm, Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 25.panta ceturtās daļas 1.punktā tiešā tekstā noteikts, ka centrs ir kompetents tirgus uzraudzībā un kontrolē tiktāl, ciktāl tas nav nodots citu valsts pārvaldes iestāžu kompetencē. Tādējādi Patērētāju tiesību aizsardzības centra kompetence uzraudzīt tirgu un iestāties pret netaisnīgiem līguma noteikumiem starp pakalpojuma sniedzēju un patērētāju neatņem Konkurences padomei kompetenci arī uzraudzīt tirgu un vērsties pret tādu pakalpojuma sniedzēju, kurš atrodas dominējošā stāvoklī tirgū, ja tas nosaka netaisnīgus līguma noteikumus ar patērētāju.

Visbeidzot, valsts pārvaldes iestāžu kompetences dublēšanos novērš valsts pārvaldes pakļautība likumam un tiesībām, kas pieprasa valsts pārvaldei darboties normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros un izmantot tās pilnvaras tikai

atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim (*Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta pirmā daļa*). Likumu tulkošana pretēji noved pie pretrunas ar šo tiesību principu, un iegūtais iztulkošanas rezultāts nav sistēmiski saderīgs ar tiesību sistēmu, tādēļ nav derīgs.

[8] Pieteicēja argumentējusi, ka Konkurences padomes priekšsēdētājas 2013.gada 2.septembrī sniegtās intervijas daļa, kurā tā norāda, ka „(..) mēs izvērtējam gadījumus, kad īpašuma pārņēmējam nav nekādas saistības ar parādnieku, bet viņam nepamatoti liek atmaksāt tā parādu, soda procentus”, rada pamatotas šaubas par priekšsēdētājas objektivitāti. Turpretim tiesa secinājusi, ka Konkurences padomes priekšsēdētāja sniegusi sabiedrībai ziņas par iestādes lietvedībā esošu lietu, un pieteicēja nav objektīvi pamatojusi, ka amatpersona būtu publiski prezumējusi pieteicējas vainu.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 37.pantam iestādi administratīvajā procesā nevar pārstāvēt vai iestādes pusē procesuāli darboties nevar persona, par kuras objektivitāti pastāv pamatotas šaubas. Objektivitāte 37.pantā saprotama kā neieinteresētība lietas iznākumā (*sk. Briede J. 14.¹panta komentārs. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Briede J. (Zin.red.), Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 217.lpp., 22.punkts*). Iestādi pārstāvošā amatpersona nevar būt ieinteresēta lietas iznākumā; viņai jābūt neitrālai (*sk. Aperāne K., Briede J. 37.panta komentārs. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Briede J. (Zin.red.), Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 429.lpp., 9.punkts*). Objektivitāte nozīmē arī to, ka iestādes pārstāvis nevar publiskot secinājumus par faktiem vispār pirms lietas izmeklēšanas uzsākšanas vai faktu noskaidrošanas. Taču objektivitāte nenozīmē, ka iestādi pārstāvošai amatpersonai būtu jāatturas no iestādes viedokļa paušanas, pie kāda tā nonākusi faktu pārbaudes ceļā. Pretējā gadījumā arī adresāta uzklausišana pirms viņam nelabvēlīga administratīvā akta izdošanas nebūtu iespējama, ja iestādes pārstāvjiem būtu liegts informēt adresātu par gaidāmo nolēmumu, nolēmuma pamatojumu un nolēmuma eventuālajām sekām.

Pieteicēja pamatoti atsaucas uz nevainīguma prezumpciju kā tiesību principu, kurš piemērojams konkurences lietu izmeklēšanā un izvērtēšanā tiesā. Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2011.gada 27.septembra spriedumā lietā „*Menarini Diagnostics S.R.L. pret Itāliju*” (iesnieguma Nr.43509/08) atzina, ka tiesvedība par konkurenci uzraugošās valsts pārvaldes iestādes lēmumu piemērot naudas sodu ir apskatāma pēc Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.panta pirmās daļas, t.i., šādā tiesvedībā ir spēkā visas tiesību uz taisnīgu tiesu procesuālās garantijas un tās nav pamata sašaurināt tikai tāpēc, ka aplūkojamā tiesvedības procedūra notiek administratīvajā tiesā.

Tiesa atzina, ka šādai tiesvedības procedūrai ir „krimināltiesiska daba”, ievērojot šādus Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā atzītus kritērijus:

- a) procedūras regulējums nacionālajos likumos;
- b) pārkāpuma būtība;
- c) piemērojamā soda daba un smagums.

Nevainīguma prezumpcijas princips ir tiesību uz taisnīgu tiesu izpausme. Nevainīguma prezumpcijas principam ir vairākas dimensijas. Izskatāmā argumenta kontekstā nozīmīgi ir, ka nevainīguma prezumpcija aizliedz pirms kriminālprocesa uzsākšanas un tā norises laikā valsts amatpersonām un tiesai vēl pirms notiesājoša tiesas nolēmuma izteikties par to, ka konkrēta persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu. Konkurences lietu izmeklēšana notiek administratīvā procesa ietvaros, kas noslēdzas ar administratīvā akta izdošanu. Konkurences lietu izmeklēšanas procesā nevainīguma prezumpcija liedz valsts amatpersonai izteikties par personas vainu konkurences likumu pārkāpumā pirms administratīvā akta izdošanas. Ievērojams, ka administratīvā akta izdošanā ir vairākas administratīvās lietas stadijas: faktu iegūšana, procesa uzsākšana, faktu pārbaude, uzklaušīšana, administratīvā akta pieņemšana, administratīvā akta paziņošana. Tāpēc šādā kontekstā ir nozīmīgi izvērtēt, kad iestādes pārstāvji ir izteikušies par personas vainu, ko izteikuši un kādā kontekstā.

Lai arī Augstākā tiesa nepārvērtē pierādījumus, pārbaudot Administratīvā procesa likuma 154.panta piemērošanas pareizību, tiesa konstatē, ka intervijā atreferēts, kāda ir ierosinātās lietas būtība, kādas ir izteiktās sūdzības un kad gaidāms iestādes gala lēmums ierosinātajā lietā. Intervijas saturs, tostarp vārdi „nepamatoti liek” atbilst jau Konkurences padomes izpilddirekcijas 2013.gada 23.aprīļa paziņojumā par Konkurences padomes lēmuma pieņemšanai nepieciešamo faktu konstatēšanu un par uzaicinājumu iepazīties ar lietā esošajiem pierādījumiem un viedokļa izteikšanu konstatētajam, ka pieteicēja nepamatoti liek jaunam lietotājam nokārtot iepriekšējā lietotāja parādus pret pieteicēju. Šāds konstatējums pirms lēmuma pieņemšanas apspriests arī mutiskās uzklaušīšanas 2013.gada 3.jūlija sanāsmē, kurā piedalījās Konkurences padomes locekļi. No tā būtu secināms, ka priekšsēdētājas izteikums intervijā tikai vispārīgi atbilst iestādes vērtējumam, kas jau darīts zināms iepriekš pieteicējai. Citi pierādījumi par faktiem, kas liecinātu par iestādes pārstāvju ieinteresētību lietas iznākumā un tādējādi – neobjektivitāti, nav iesniegti. Iepriekšminēto apstākļu kontekstā Augstākā tiesa atzīst, ka pieteicēja nepamatoti saskata objektivitātes un nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu.

[9] Konkurences likuma 26.panta otrā un ceturtnā daļa nosaka procedūru informācijas iegūšanai no iespējamā pārkāpēja. Likums piešķir tiesības Konkurences padomei pieprasīt informāciju. Likums lakoniski noteic, ka Konkurences padomei jāinformē Konkurences likuma iespējamais pārkāpējs par Konkurences likuma pantu, kurš, iespējams, ir pārkāpts. Visbeidzot, sestā daļa nosaka pienākumu uzaicināt lietas dalībniekus iepazīties ar lietu, kad tā sagatavota lēmuma pieņemšanai.

No Konkurences likuma 26.panta ceturtnās daļas jēgas secināms, ka padomei ir jāinformē arī par informācijas pieprasījuma mērķi, lai persona varētu identificēt apgalvoto konkurences noteikumu pārkāpumu un izmeklēšanas priekšmetu.

Pienākums norādīt konkrētu pamatojumu ir fundamentāla prasība, kas ir paredzēta, ne tikai lai būtu skaidrs, ka informācijas pieprasījums ir pamatots, bet arī lai iespējamais pārkāpējs varētu saprast sava pienākuma sadarbības apjomu, vienlaikus aizsargājot tiesības uz aizstāvību. Informācijas pieprasījumā Konkurences padomei nav jāpaziņo visa tās rīcībā esošā informācija par iespējamajiem pārkāpumiem un nav jāsniedz šo pārkāpumu precīza juridiska kvalifikācija, tomēr tai ir skaidri jānorāda aizdomas, ko tā plāno pārbaudīt (*sal. Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 10.marta sprieduma lietā Nr.C-247/14 P 19. un turpmākos punktus un tajos minēto judikatūru*).

Pieteicēja argumentē, ka tiesa nav ievērojusi, ka Konkurences padome nav pietiekami skaidri informējusi par izvirzītajiem pārmetumiem par pārkāpumu un tādējādi arī uzklājis pieteicēju par tās prakses atsevišķu izpausmi, atsakoties slēgt jaunu gāzes piegādes līgumu ar telpu nomnieku, kamēr nav samaksāts iepriekšējā nomnieka parāds, un tikai pēdējā brīdī lēmumā par to iekļāvusi argumentus.

Pārbaudot šo argumentu, Augstākā tiesa kļūdu nekonstatē. Tiesa no lietā esošajiem Konkurences padomes lietas dokumentiem varēja secināt, ka Konkurences padome ir pietiekami skaidri darījusi zināmu pieteicējai uzsāktās lietas būtību, pieteicējas rīcību un pārbaudāmo faktisko situāciju, kas aptver visus pieteicējas klientus, kuriem piemēro parādu atgūšanas praksi, arī nomniekus.

II

[10] Konkurences likuma 13.panta pirmā daļa aizliedz dominējošā stāvoklī esošam tirgus dalībniekam šo stāvokli izmantot ļaunprātīgi. Panta pirmās daļas 4.punkts paskaidro, ka dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana var izpausties kā netaisnīgu tirdzniecības noteikumu tieša vai netieša uzspiešana vai piemērošana. Tātad dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma ekspluatējoša rīcība ir aizliegta pati par sevi un tieši norādīta

Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punktā kā viens no dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas izpausmes veidiem.

Konkurences likuma 13.panta pirmā daļa un tostarp 4.punkts ir pietiekami skaidrs un ar juridiskās palīdzības starpniecību saprotams tiesību noteikums. Konkurences likuma 13.panta pirmā daļa atbilst tiesiskās noteiktības principam, tādēļ par tās pārkāpumu ir pamatoti noteikt juridisko atbildību.

Pārbaudot, vai pieteicējas prakse ir netaisnīga, Konkurences padome un tiesa pamatoti pārliecinājās, vai tā ir nepieciešama un kāda ir tās izpausme. Tiesa pamatoti atzina, ka Konkurences padome pareizi konstatējusi, ka pieteicēja faktiski uzspiež jaunajam lietotājam pienākumu nodrošināt iepriekšējā lietotāja parāda segšanu. Pieteicējai nav pamata prasīt jaunā lietotāja atbildību par iepriekšējā lietotāja saistībām, jo par parādu atbild parādnieks. Par parādu samaksas nodrošināšanu no iepriekšējā lietotāja un parādu veidošanās priekšnoteikumu novēršanu ir atbildīga arī pieteicēja. Pieteicējai, tāpat kā jebkuram komersantam konkurences apstākļos, pašai jābūt ieinteresētai laikus vērsties pret nemaksātājiem. Pamatots ir arī secinājums, ka parādu atgūšanas prakses uzspiešanas fakts izpaužas arī, slēdzot cesijas līgumus, ar kuru pieteicēja cedē iepriekšējā lietotāja parādu jaunajam lietotājam apmaiņā pret iespēju noslēgt jaunu dabasgāzes piegādes līgumu. Pieteicēja, uzspiežot cesijas līguma noslēgšanu, pārliek uz jaunajiem lietotājiem parāda atgūšanas risku un nepamatoti liek uzņemties saistības, kuras nav objektīvi nepieciešamas dabasgāzes piegādes līguma noslēgšanai. Tādējādi tiesa pareizi secināja, ka pieteicējas prakse pārkāpj normatīvo regulējumu un pārsniedz apjomu, kas objektīvi nepieciešams parādu atgūšanas mērķa sasniegšanai, un aplūkojamās lietas apstākļos pareizi kvalificēta kā ekspluatējoša. Tiesa arī pareizi atzinusi, ka šādai praksei nav saistības ar konkurences līmeņa ierobežošanu, konkurentu izslēgšanu no tirgus vai tirgus noslēgšanu, jo dabasgāzes mazumtirdzniecības pakalpojuma sniegšanai pieteicējai bija atvēlēts viss Latvijas tirgus bez jebkādam tiesiskām vai faktiskām iespējam citiem konkurentiem konkurēt un tādējādi apdraudēt pieteicējas tirgus pozīciju. Augstākā tiesa pievienojas tiesas secinājumiem, kas atreferēti šā sprieduma 4.4.–4.6.punktā.

Papildus jānorāda, ka Augstākā tiesa jau 2013.gada 6.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-676/2013 10.punktā atzina, ka lietā aplūkojamā pieteicējas parādu atgūšanas prakse, sasaistot jauna dabasgāzes piegādes līguma noslēgšanu un dabasgāzes piegādi ar iepriekšējā lietotāja parāda samaksu, ir nepieļaujama. Tiesa atzina, ka iepriekšējā lietotāja parāda atgūšana ir pieteicējas ziņā, un jaunais objekta īpašnieks neatbild par saistībām, kas izriet no pieteicējas līguma ar iepriekšējo lietotāju. Līdz ar to tas, vai pieteicēja slēdz

vai neslēdz līgumu ar jauno objekta īpašnieku, nevar ietekmēt pieteicējas interesi – parāda ātrāku atgūšanu. Pieteicējai ir iespējas laikus novērst parādu veidošanos, izmantojot dažādus tiesiskos instrumentus lietotāju disciplinēšanai. Līdz ar to lietotāju parādu apmērs zināmā mērā ir atkarīgs no pašas pieteicējas aktīvas darbības, sekojot līdzi lietotāju norēķiniem par saņemto dabasgāzi. Arī izskatāmajā lietā nav pamata mainīt šo uzskatu.

Tiesa pamatoti noraidījusi vajadzību vērtēt pieteicējas darbību sekas. Dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas jēdziens ir objektīvs jēdziens, kas attiecas uz dominējošā stāvoklī esošā uzņēmuma rīcību, kas var ietekmēt tā tirgus struktūru, kurā tieši pašas attiecīgā uzņēmuma klātesamības dēļ konkurences pakāpe jau ir pavājināta, un kā rezultātā ar tādu pasākumu palīdzību, kas atšķiras no tiem, kas reglamentē preču vai pakalpojumu parastu konkurenci, pamatojoties uz uzņēmēju sniegumu, radīts šķērslis tās konkurences pakāpes saglabāšanai, kas vēl pastāvēja tirgū, vai šās konkurences attīstībai (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 1979.gada 13.februāra spriedumu lietā Nr.85/76 91.punktā*). Tātad, ja atzīts, ka pieteicējas darbības ir ekspluatējošas, nav nepieciešams vērtēt pieteicējas darbību mērķi vai sekas plašāk. To pamato pieteicējas kā dominējošā stāvoklī esoša tirgus dalībnieka īpašā atbildība par brīvu konkurenci tirgū un to, lai nodrošinot savas intereses, tiktu ievērots taisnīgs līdzsvars un samērīgums.

III

[11] Pieteicēja argumentē, ka tiesa apstiprinājusi Konkurences padomes piemēroto kriminālsodu par rīcību, kas tās izdarīšanas brīdī netika uzskatīta par Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas pārkāpumu.

Šā argumenta kontekstā skaidri nošķirams kriminālsods no kriminālrakstura soda.

Atbilstoši Latvijas tiesībām kriminālsods ir tāds piespiedu līdzeklis, kuru noteic par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu (Krimināllikuma 35.panta pirmā daļa). Nodarījumu par noziedzīgu atzīst Krimināllikums (Krimināllikuma 6.panta pirmā daļa). Tādēļ par Konkurences likumā noteikto pārkāpumu izdarīšanu piemērojams naudas sods nav kriminālsods Latvijas tiesību izpratnē. Salīdzinošā aspektā arī Eiropas Komisijas uzliktais naudas sods nav kriminālsods. Tiešā tekstā tas norādīts Padomes 2002.gada 16.decembra regulas (EK) Nr.1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82.pantā, 23.panta 5.punktā. Tas apstiprināts arī Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 2011.gada 16.jūnija sprieduma lietā Nr.T-191/06 138.punktā.

Izmeklējot pārkāpuma lietu, Konkurences padome nerīkojas kriminālprocesa ietvaros. Konkurences padome kā valsts pārvaldes iestāde veic izmeklēšanu un noteic tiesisko atbildību par Konkurences likuma un Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. un 102.panta pārkāpumiem administratīvā procesa ietvaros. Konkurences padome savā darbībā rīkojas atbilstoši objektīvās izmeklēšanas principam. Salīdzinošā aspektā tā darbojas arī Eiropas Komisija, izmeklējot un nosakot atbildību par Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. un 102.panta pārkāpumiem (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 2004.gada 7.janvāra sprieduma lietā Nr.C-204/00P 200.punktu*).

Taču konkurences tiesību pārkāpuma raksturs, būtība un piemērojamā soda smagums liek Konkurences padomes darbību lietas izmeklēšanā un atbildības noteikšanā uzlūkot caur krimināltiesiska rakstura prizmu Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. un 7.panta izpratnē. Ievērojot pieteicējai noteiktā soda smagumu, jāpiekrīt pieteicējai, ka Konkurences padomes naudas sodam un tā noteikšanas procedūrai ir krimināltiesisks raksturs. Tādēļ Konkurences padomes darbības un piemērotais naudas sods ir aplūkojams no attiecīgo vispārējo tiesību principu, tostarp tiesiskās drošības, *ne bis in idem*, samērīguma principa skatpunkta.

Pieteicējas rīcība pamatoti atzīta par Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas pārkāpumu (*sk. šā sprieduma 10.punktu*) un to neietekmē tas, ka citas iestādes vai Konkurences padome pati attiecībā pret citām personām pirms šās lietas izmeklēšanas procedūras nesaskatīja likuma pārkāpumu (*sk. šā sprieduma 14., 15. un 16.punktu*).

[12] Saskaņā ar Konkurences likuma 14.panta pirmo daļu, ja Konkurences padome konstatē tirgus dalībnieku darbībās Konkurences likuma 13.panta pārkāpumu, tā pieņem lēmumu par pārkāpuma konstatēšanu, tiesiskā pienākuma uzlikšanu un naudas soda piemērošanu. Konkurences likuma 14.panta otrās daļas 1.punkts noteic, ka Konkurences padome ir tiesīga piemērot tirgus dalībniekiem naudas sodu par Konkurences likuma 13.panta pirmajā daļā minēto pārkāpumu līdz 5 % no pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma katram, bet ne mazāk kā 250 latu katram. Konkurences likuma 14.panta ceturtā daļa deleģē tiesības Ministru kabinetam noteikt naudas soda apmēra noteikšanas kārtību. Ministru kabinets šādu kārtību ir noteicis ar noteikumiem Nr.796. Tie paredz, ka Konkurences padomei naudas soda noteikšanā ir jāievēro dažādi apstākļi: pārkāpuma smagums (pārkāpuma veids, radītās sekas, pārkāpēja loma), ilgums, atbildību pastiprinoši apstākļi un atbildību mīkstinoši apstākļi.

Nav šaubu, ka Konkurences padomes piemērotais sods par dominējoša stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu ir skaidri paredzēts likumā, soda individualizācijas sīkākus noteikumus nosakot atbilstoši likumā ietvertajam deleģējumam.

[13] Pieteicēja argumentē, ka Konkurences padomes piemērotais sods pārkāpj vienlīdzības, tiesiskās paļāvības un samērīguma principu.

Pirmkārt, naudas sods ir piemērots, lai darbotos iekšējais tirgus un lai tirgus dalībnieks, kurš izdarījis pārkāpumu, pakārtotu savu darbību brīvai konkurencei un atturētos no tās ierobežošanas (preventīvā nozīmē), kā arī, lai pārkāpuma gadījumā izjustu ekonomiskas sekas (represīvā nozīmē). Lai sasniegtu šo mērķi, ir nepieciešami efektīvi un preventīvi sodi. Šos mērķus tikai daļēji var sasniegt ar tiesisko pienākumu, kas vērsti uz tirgus dalībnieka nākotnes rīcību, uzlikšanu, bet Krimināllikuma 211.pants paredz vēl smagāku sodu – kriminālsodu. Tādējādi naudas sods kā soda veids ir adekvāts un nepieciešams Konkurences likuma mērķu sasniegšanai. Naudas sods līdz 5 % no tirgus dalībnieka pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma ir arī samērīgs ar labumu, ko iegūst sabiedrība, t.i., novērsta brīvas konkurences kropļošana.

Otrkārt, naudas soda noteikšanā Konkurences padomei ir piešķirta rīcības brīvība, lai ievērotu gan soda individualizācijas nepieciešamību, gan nepieciešamību piemēroties mainīgiem apstākļiem. Ar naudas soda mērķi konkurences tiesībās nebūtu samērojama prasība, lai naudas sods būtu vienmēr izteikts precīzas summas veidā.

Augstākā tiesa jau no 2011.gada konsekvēnti norādījusi, ka likumdevēja piešķirtā rīcības brīvība naudas soda noteikšanā Konkurences padomei dod tiesības pielāgot naudas soda apmēru atbilstoši konkurences politikai un individuālajiem lietas apstākļiem. Ievērojot gadījumu individuālo raksturu un politikas veidošanas vajadzību, Konkurences padomes sodu noteikšanas prakse nerada tiesisku paļāvību, ka arī turpmāk iestāde līdzīga pārkāpuma gadījumā piemēros tieši tādu pašu sodu kā iepriekš (*sk. Augstākās tiesas 2011.gada 5.oktobra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-807/2011 10.punktu, 2014.gada 3.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-3/2014 15.punktu, 2015.gada 8.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-642/2015 8.punktu, 2015.gada 28.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-1286/2015 17.punktu*).

Jāuzsver, ka noteikumu Nr.796 normās norādītie apstākļi tieši kalpo soda individualizācijai. Ja Konkurences padome ir pareizi piemērojusi šīs normas, sods jau ar to vien tiek individualizēts, ievērojot gan pārkāpumu raksturojošos apstākļus, gan pārkāpēju raksturojošos apstākļus. Tā ietvaros padomei vēl ir rīcības brīvība sīkākam

izvērtējumam, kā arī konkurences politikas, tirgus kopējās situācijas (līdz ar to, piemēram, soda nepieciešamības) un tamlīdzīgiem apsvērumiem.

Tiesa šos apstākļus ir pārbaudījusi un pareizi atzinusi, ka Konkurences padome ir noteikusi naudas soda apmēru Konkurences likuma 14.panta otrās daļas 1.punkta ietvaros un atbilstoši kritērijiem, kas norādīti noteikumos Nr.796.

Augstākā tiesa arī nekonstatē, ka Konkurences padome būtu iepriekš sniegusi kādas norādes, piemēram, vadlīniju formā, ar kurām tā sašaurinātu savu rīcības brīvību naudas sodu noteikšanā un kuras būtu attiecināmas uz izskatāmo lietu.

[14] Pieteicēja argumentē, ka Konkurences padomes tiesības piemērot tiesiskās sekas pieteicējai ierobežo valsts pārvaldes vienotības princips.

Valsts pārvaldes vienotība nozīmē, ka valsts pārvalde ir organizēta vienotā hierarhiskā sistēmā un neviena iestāde vai pārvaldes amatpersona nevar atrasties ārpus šīs sistēmas (Valsts pārvaldes iekārtas likuma 6.pants). Tās praktiskā izpausme ir tāda, ka visām valsts pārvaldes iestādēm jādarbojas pēc tiem pašiem valsts pārvaldes principiem, tām jāatrodas organizētā sistēmā, kura savstarpēji sadarbojas, valsts pārvaldes iestādēm nav atsevišķu (savu) interešu, valsts pārvaldes iestādes lēmums pret privātpersonu ir saistošs citai valsts pārvaldes iestādei, par valsts iestāžu nodarīto kaitējumu un zaudējumiem atbild valsts neatkarīgi no padotības (*sk. Levits E. Valsts un valsts pārvaldes juridiskā struktūra un pamatjēdzieni. Jaunā Pārvalde, 2002, Nr.1*). Tātad valsts pārvaldes vienotības principa galvenā izpausme ir tāda, ka visas valsts pārvaldes iestādes tiek organizētas vienotā, hierarhiskā sistēmā.

Izskatāmajā lietā valsts pārvaldes vienotības princips ir ievērots.

Valsts pārvaldes vienotības princips neierobežo kompetentās valsts pārvaldes iestādes darbību, ja citas (nekompetentās) valsts pārvaldes iestādes viedoklis, kas pausts *citām personām*, bijis kļūdainš. Jāievēro, ka katras valsts pārvaldes iestādes uzdevums ir darboties tai noteiktās kompetences ietvaros (valsts pārvaldes pakļautība likumam un tiesībām).

Tā kā Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija vai Patērētāju tiesību aizsardzības centrs darbojas atšķirīgā kompetences laukā kā Konkurences padome, to lēmumi, kuros tie nav saskatījuši pieteicējas darbības pret konkrētiem dabasgāzes lietotājiem likumu pārkāpumus, neierobežo Konkurences padomes tiesības veikt lietas izmeklēšanu, konstatēt Konkurences likuma pārkāpumu un piemērot juridiskās atbildības līdzekļus.

Vienlaikus konstatējams, ka Konkurences padome, nosakot soda apmēru, ir ievērojusi apstākli, ka citas valsts pārvaldes iestādes atbildes nesaskatīja pieteicējas darbībās Konkurences likuma pārkāpumus (sk. pārsūdzētā lēmuma 213.punktu). Tādējādi soda noteikšanā Konkurences padome ir apsvērusi citu (nekompetento) iestāžu prakses ietekmi uz pieteicējas paļāvību.

[15] Pieteicēja pamatoti argumentē, ka, nosakot juridisko atbildību konkurences pārkāpuma lietā, ir jāievēro dubultās sodīšanas aizlieguma (*ne bis in idem*) princips.

Dubultās sodīšanas aizlieguma princips nepieļauj ikvienu atkārtoti tiesāt vai sodīt krimināllietā par nodarījumu, par kuru viņš saskaņā ar tiesību aktiem jau ticis attaisnots vai notiesāts ar galīgu spriedumu. Konkurences tiesību jomā *ne bis in idem* princips aizliedz kādu tirgus dalībnieku atkārtoti sodīt vai iesūdzēt tiesā par rīcību, kura vērsta pret konkurenci un par kuru tas ir sodīts vai atbildība ir noņemta ar iepriekšēju konkurences uzraudzības iestādes lēmumu, kas nav pārsūdzams (sk. *Eiropas Savienības Tiesas 2012.gada 14.februāra sprieduma lietā Nr.C-17/10 94.punktu*).

Pieteicēja ar Konkurences padomes lēmumu iepriekš nav atzīta par vainīgu lietā aplūkojamā pārkāpumā. Tāpat ar Konkurences padomes lēmumu tās rīcība nav vērtēta izpētes lietas ietvaros un pieteicējai atzīta par pieļaujamu. Apstākļi, ka Konkurences padome ir sniegusi atbildes dažādām citām privātpersonām, bet ne pieteicējai, par to, ka nesaskata tiesību pārkāpumu pieteicējas darbībās, bet tagad uzsāk lietu un noslēdz to ar pārkāpuma konstatāciju un juridiskās atbildības piemērošanu, nav uzskatāmi par tādiem, kas veido principa piemērošanas priekšnoteikumus. Tādējādi secināms, ka tiesa ir pareizi secinājusi, neatzīstot dubultās sodīšanas aizlieguma (*ne bis in idem*) principa pārkāpumu Konkurences padomes rīcībā.

[16] Valsts un privātpersonu tiesisko attiecību veidošanā būtu tikai taisnīgi, ka privātpersona varētu paļauties uz valsts iestādes iepriekš pieņemtu lēmumu vai rīcību. Tiesiskās noteiktības un tiesiskās paļāvības princips uzliek pienākumu valsts pārvaldes iestādēm būt pastāvīgām un konsekventām savā rīcībā un lēmumos, tādā veidā respektējot paļāvību, kas personām varētu rasties. Lai privātpersona varētu atsaukties uz tiesiskās paļāvības principa tiesiskajām sekām, jākonstatē, vai valsts pārvaldes iestāde ir izveidojusi personai tādu tiesisko situāciju, uz kuru persona varēja paļauties, kā arī jāvērtē, vai persona uz to paļāvās un vai šī paļāvība ir aizsardzības vērtā.

Izskatāmajā lietā tiesa pamatoti noraidījusi pieteicējas argumentus par tiesiskās paļāvības principa pārkāpumu. Lietā nav konstatēti Konkurences padomes lēmumi vai rīcība pret pieteicēju, kas atzītu, ka tās darbība līgumu slēgšanas jautājumā ir atbilstoša Konkurences likuma 13.pantam. Lietā iesniegtas Konkurences padomes atbildes dažādām privātpersonām, taču ne pieteicējai. Tādējādi ar šīm atbildēm pieteicēja nevar pamatot, ka iestāde tai ir radījusi noteiktu tiesisku situāciju (apsolījumu), uz kuru pieteicējas paļāvība būtu aizsargājama. Savukārt, kā norādīts jau iepriekš, Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas vai Patērētāju tiesību aizsardzības centra atbildes nevarēja radīt pieteicējai paļāvību uz Konkurences likuma 13.panta aizliegumam atbilstošu darbību, jo šīs iestādes rīkojas citā kompetences laukā.

[17] Eiropas Savienības dibināšanas līgumi vai regulas neierobežo dalībvalsti juridiskās atbildības līdzekļu izvēlē, vēršoties pret konkurences tiesību pārkāpumu. Tā ir dalībvalsts procesuālā autonomija, noteikt valsts tiesībās juridiskās atbildības līdzekļus, tostarp naudas sodu un tā apmēru (*sal. Padomes 2002.gada 16.decembra regulas (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81.un 82.pantā, 5.pantu*). Tādēļ pieteicējas argumenti, kas pamatoti ar Komisijas pamatnostādņēm sodu noteikšanā, nav pamatoti.

Tā kā Augstākajai tiesai nav šaubu par lietā piemēroto naudas soda apmēru nosakošo tiesību normu atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām, nav pamata izmantot Administratīvā procesa likuma 104.panta otrajā daļā paredzētās tiesības vērsties Satversmes tiesā.

V

[18] Demokrātiskā tiesiskā valstī tiesa spriež tiesu neatkarīgi (Satversmes 83.pants). Tiesa ir padota vienīgi likumam un tiesībām. Tas nozīmē, ka tiesa ir metodoloģiski brīva sprieduma pamatojuma veidošanā, ciktāl tā saglabā savu padotību likumam un tiesībām. Administratīvā procesa likuma 251.panta piektā daļa noteic, ka tiesa sprieduma motīvu daļā norāda argumentus, kāpēc tiesa pieteikumu uzskatījusi par pamatotu vai nepamatotu (proti, piemēroto tiesību normu, konstatēto lietas tiesisko un faktisko apstākļu un pierādījumu, kā arī procesa dalībnieku argumentu analīzi). Ja tiesa tiesību piemērošanas norises laikā secina, ka iestādes lēmuma argumenti ir atbilstoši tiesību normām un tiesa nonāk pie tiem pašiem secinājumiem kā iestāde, tiesa nav kavēta to arī atzīt. Tiesa nav ierobežota izmantot tos pašus juridiskos argumentus, kurus

norādījusi iestāde administratīvajā aktā. Tādēļ arī Augstākā tiesa noraida kasācijas sūdzības argumentu par tiesas sprieduma daļu atbilstību iestādes lēmumam un principā atzīst, ka iestādes un tiesas nolēmuma lingvistiska salīdzināšana ir lieka.

Tiesas brīvību tiesas sprieduma motīvu daļas veidošanā (argumentācijas strukturēšanā) Augstākā tiesa jau atzina 2004.gadā, norādot, ka tiesai ir pienākums argumentēt spriedumu, bet tas nav saprotams kā prasība detalizēti atbildēt uz jebkuru argumentu. Tiesai ir atļauts izvērtēt argumentus, kurus tā uzskata par nozīmīgiem no tiesību viedokļa. Tas, cik daudz spriedums ir jāargumentē, atkarīgs no lietas apstākļiem (*sk. Augstākās tiesas 2004.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-216/2004 8.punktu un tajā citēto Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru*).

[19] Administratīvā procesa likuma 243.panta otrā daļa noteic, ka tiesa spriedumu sastāda ne vēlāk kā 21 dienas laikā, bet sarežģītā lietā tā var šo termiņu pagarināt vēl uz laiku, bet ne ilgāku, kā divi mēneši. Izskatāmajā lietā tiesa pabeidza lietas izskatīšanu 2015.gada 1.aprīlī, bet 22.aprīlī pagarināja sprieduma sastādīšanas termiņu līdz 22.jūnijam (vēlāk – 27.jūnijam). Tālāk tiesnese pagarināja sprieduma sastādīšanas termiņu līdz 5.augustam, bet 4.augustā to pagarināja vēl tiesas priekšsēdētājs līdz 21.augustam, savukārt tiesnese to pagarināja līdz 2.septembrim. Pieteicējas arguments, ka pieļauts procesuāls pārkāpums, ir pamatots. Tiesnesis vai tiesas priekšsēdētājs nav tiesīgs pagarināt sprieduma sastādīšanas termiņu vēl ilgāk, kā tas noteikts Administratīvā procesa likuma 243.panta otrajā daļā. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 243.panta otrās daļas tekstam un jēgai citu sprieduma sastādīšanas datumu tiesa var noteikt tikai vienu reizi (*sk. Augstākās tiesas 2016.gada 6.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-205/2016 11.punktu*). Līdzīgi kā minētajā lietā, arī šeit jāatzīst, ka Administratīvā procesa likuma 243.panta otrās daļas pārkāpums nav pamats sprieduma atcelšanai, jo nepamatoti ilgākam sprieduma sastādīšanas termiņam nav tiesas ietekmes uz tiesas sprieduma pareizību. Turklāt minētie argumenti bez papildu apstākļiem nepamato sprieduma atcelšanas nepieciešamību, jo tā tikai pagarinātu kopējo tiesvedības ilgumu.

[20] Pieteicēja argumentē, ka tās procesuālās tiesības būtiski aizskāris, ka Konkurences padome nav saglabājusi 2013.gada 3.jūlija mutiskās uzklauššanas sēdes audio ierakstu. Augstākā tiesa pievienojas tiesas norādei, ka šī iebilde ir maznozīmīga, jo, pirmkārt, likums neprasa noteiktu formu uzklauššanas fakta pierādīšanai, otrkārt, lietā ir šis sēdes protokols, kura saturs nepārprotami norāda, ka pieteicējai uzklauššanas tiesības nav tikušas liegtas. Visbeidzot, iestādes nepieņemšana konkrētiem pieteicējas

argumentiem, ko tā būtu mutiski izteikusi, bet kuri nav pierakstīti, neietekmē lēmuma tiesiskumu.

[21] Tiesa sprieduma 20.punktā ir atsaukusies un vērtējusi pieteicējas iesniegto D.Rezevskas atzinumu, pamatojot, ka tas būtībā atkārtoto pieteicējas argumentus, kas jau ir ar spriedumu atbildēti. Tiesa pat ir norādījusi šā atzinuma atrašanās vietu lietas materiālos, kur tas arī atrodas, tādēļ pieteicējas argumenti par pretējo ir nepamatoti.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu,
Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 2.septembra spriedumu, bet AS „Latvijas Gāze” kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnesis (paraksts) J.Neimanis

Tiesnese (paraksts) V.Krūmiņa

Tiesnese (paraksts) R.Vīduša

NORAKSTS PAREIZS

Augstākās tiesas

Administratīvo lietu departamenta tiesnesis

Rīga 2016.gada 14.septembrī

 J.Neimanis